

Den slagfärdiga

Fritänkaren

Nr. 260 Oktober 2017

Tjugofemte årgångens nummer 11

Innehåll :

Bokmässan under belägring	2
Verkstads krisen	6
Gun Lanciai finns nu på Wikipedia	7
Kopplingen San Isidro (<i>Carina Ari</i>)	8
Vad som räddar Wagner	9
Göran Genteles Maskeradbalen	10
Verdis sista verk	11
Ahasverus minnen, del 169: <i>Katoliken</i>	12
Ur filmskörden	13
Några milstenar, oktober-november 2017	16
Trivselsexkurs, del 3: <i>Manalidiskussioner</i>	16
Lugna resan, del 14: <i>Världens sjukdomar</i>	18
Prövningsresan, del 12: <i>Tillbaka till Darjeeling</i>	19

Fritänkaren, som utkommit med 259 nummer sedan 1992 i både pappersform och på nätet, har aldrig sökt eller undfått något statligt eller kommunalt stöd eller bidrag för sin utgivning, ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Den har aldrig haft någon sponsor. Samtliga tidigare nummer finns tillgängliga på Wordpress:

<https://clanciai.wordpress.com/fritankaren/>

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

OBS! Nytt Postgiro! - 35 86 46 - 8 (*Göteborgs Skrivarsällskap*)

eller Bankgiro: 6628-338254102 (Handelsbanken, "Fritänkaren", C. Lanciai)

Glöm inte att ange avsändare!!

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på över 13 år.

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 12.10.2017

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 281

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

Bokmässan under belägring

Redan veckan innan manifesterades tydliga varningssignaler, då en politisk demonstration fick förekomma utan tillstånd och utan att polisen ingrep.

Lördagens demonstration den 30 september hade förvarnats och fått tillstånd, men genom överklaganden från Bokmässan och den judiska församlingen, då demonstrationen planerats att gå förbi synagogan mitt under judarnas största helg, avkortades demonstrationsvägen som av polisen förbjöds passera synagogan och Bokmässan. Tyvärr hjälpte inte detta.

Demonstranterna valde nämligen att trotsa polisens direktiv och försökte ändå ta sig fram till Bokmässan längs en annan väg. Emellertid var polisen på sin vakt och hindrade detta. Resultatet blev förstoppning i hela staden.

Detta var fatalt för Bokmässan, då besökare hindrades från att komma fram. Halva staden var blockerad, det förekom säkerhetspärar överallt, och om även vissa besökare kom fram hindrades de inne i Bokmässan av nya säkerhetsvakter och rigorös bagagekontroll, då varje väska måste genomsökas innan dess ägare kunde tillåtas inträda. Följden blev att många missade sina seminarier, som är punktliga och inte medger insläpp efter starten, och att ännu fler stannade hemma. Lördagen skulle ha blivit den största besökardagen. Bortfallet blev 35%.

Något sådant har aldrig hänt förut. Man måste då fråga sig vad som var meningen med denna demonstration. Varför ville de så nödvändigt gå förbi Bokmässan? Det är ju föga troligt att det var enkom för att störa och sabotera Bokmässan, vilket blev resultatet, då en politisk rörelse demonstrerar med politiska ändamål, och Bokmässan är inte politisk. De hade ingenting att vinna på att störa Bokmässan. Tvärtom, kunde detta endast leda till dålig PR för dem själva samt till alla bokmässebesökares ilska över demonstranternas tilltag. Det var alltså troligen bara ren dumhet och omdömeslöshet från demonstranternas sida.

Och vad är väl meningen med demonstrationer egentligen i dessa dagar? Har det inte blivit ganska otidsenligt med demonstrationer i vår moderna tid med sociala media som mer och mer tar över dominansen över folks ideologiska aktiviteter? Och är det inte ganska löjligt idag att gå med fanor och delta i massrörelser och gapa och skrika med tomma schablonfraser bara för att göra oväsen och blockera vardagstrafiken på gator och torg? Man kan förstå demonstrationer när de organiseras för någon förföljd folkgrupp eller mot något politiskt övergrepp, men i detta fall var det bara ett dåraktigt och meningslöst slag i luften som bara blev suicidalt, då det måste vända alla vanliga människors ilska mot dem själva. De hade inte kunnat göra någon sämre reklam för sig själva,

Likväl genomförde Bokmässan inne i lokalerna sitt vanliga program med monteraktiviteter och många mycket intressanta och givande seminarier. Det första jag upplevde var ***Ingmar Karlssons*** mycket koncentrerade redogörelse för kurdernas historia sedan hundra år. Detta är ingen lätt uppgift, då knappast något folks historia är så problematisk i modern tid som just kurdernas, då de i princip blivit bekrigade i samtliga länder som de sedan urminnes tider bebor. Bara armeniernas historia är svårare. Ändå har de aldrig varit något underlägset folk, den geografiska yta de bebor är lika stor om inte större än Frankrike, de har alltid varit framstående och okuvliga som krigare, vilket inte minst deras damer bevisade i kriget mot ISIS, och självaste Saladin, som erövrade Jerusalem från korsriddarna och hade duster med Rikard Lejonhjärta, var kurd och kanske den mest framstående ledare som kalifatet någonsin haft. Ändå har kurderna aldrig fått ha ett eget land, och nu efter folkomröstningen, som nästan unisont var för

självständighet från Irak, smider Turkiet och Irak lömska planer på att gemensamt sabotera den självständigheten,

Kort sagt, kurderna har aldrig haft det lätt, och situationen kompliceras ytterligare genom att de alltid även bekrigat varandra genom stamkrig, precis som Skottlands klaner aldrig kunnat enas men nästan hellre bekrigat varandra än engelsmännen.

Ingmar Karlsson hann inte belysa hela den omåttligt komplicerade situationen utan hann bara i hast belysa situationen för kurderna i Syrien och delvis i norra Irak. Iran och Turkiet hanns inte med, medan turkarna i modern tid varit det främsta problemet för kurderna och förblir så i synnerhet nu när ISIS nästan är ur leken. Hans boks titel är återgivandet av det bistra faktum, att kurderna har *Inga vänner utom bergen*.

Nina Burtons intressanta seminarium om *Gutenberg och Google* tillsammans med **Andreas Ekström**, **Thomas Götselius** och **Alf Linderman** krockade tyvärr med seminariet om den kompletta nyöversättningen av *Krig och fred* av **Barbara Lönnqvist**, den första kompletta översättningen av denna gigantiska historiska roman på svenska. Gutenbergseminariet handlade nästan mest om Luther och den betydelse boktryckarkonsten fick för spridningen av hans revolution och framför allt för journalistiken ledd av **Erasmus av Rotterdam**, men det seminariet höll Nina Burton redan förra året – detta var som en direkt fortsättning därav.

Bara för att vi missade Tolstojseminariet kan vi inte lämna honom därhän. Han hade mycket egna åsikter om historia och gick hårt åt sin samtids historiker i romanen, vilka han kritiserar utgående från sin ganska subjektiva ryska synvinkel. Hela romanen är ju som en hämnd på Napoleon, han gör allt för att nedvärdera denne ändå betydande historiska personlighet och i synnerhet hans egenskaper som fältherre, hela del 14 av romanen ägnas en omfattande personlighetsavriktning av Napoleon, och då måste man oortodoxt nog också ifrågasätta Leo Tolstoj tillförlitlighet som historiker. En så betydande incident som övergången av floden Berezina vid återtagandet, som var en katastrof för fransmännen, då bron sköts sönder och kollapsade medan fransmännen kom i panik och skulle över alla på en gång, vilket bara förvärrade katastrofen, medan samtidigt kosackerna hänsynslöst anföll och slaktade från alla håll, snubblar Tolstoj över som om han avsiktligt ville blunda för den – en sådan tragedi för fransmännen innebar hänryckt skadeglädje och mördarglädje för ryssarna, vilket knappast hedrade dem.

Det finns mycket hos Tolstoj man kan och bör kritiskt granska i sömmarna, och under den postsovjetiska tiden har även kritiken mot Tolstoj kommit i gång i Ryssland. Vad man framför allt har funnit skäl att kritisera hos honom är hans samröre och sympatier för de revolutionära rörelserna före revolutionen – för Lenin var Tolstoj en hjälte. Att betrakta honom som en revolutionens profet med ideologiskt och moraliskt ansvar för hur illa det gick för Ryssland genom revolutionen är väl att gå väl långt, men opartisk var han inte.

En helt annan sorts soldat och fältherre var **Baron Mannerheim**, som **Herman Lindqvist** skrivit en bok om, som om det inte räckte med alla de tegelstenar i ämnet som redan producerats, främst av Stig Jägerskiöld (8 tegelstenar) och Jörn Donner, ökad för sina mammutar i bokform. Men det är aldrig någon risk för att man somnar på Herman Lindqvists föreläsningar. Han är alltid spirituell, humoristisk, intensiv och saklig och håller sig konsekvent till ämnet, och allt vad han säger är intressant. Titeln på hans seminarium var *Mannerheim bakom masken*, och bokens titel är *Mannerheim, marsken, masken*. Lyckades han då komma åt Mannerheim bakom masken? Det har aldrig någon lyckats göra och Herman kanske minst av alla, åtminstone inte under seminariet. Då var **Jörn Donners** försök härom året

betydligt mera inträngande och lyckades faktiskt i någon mån penetrera Mannerheims egentliga personlighet, men Jörn Donner är ju själv finlandssvensk och har det här med frihets/inbördeskriget och dess problematik i ryggmärgen, då hans egen pappa deltog däri. Emellertid var Herman Lindqvists föreläsning som alltid utomordentligt underhållande och givande, och *Johanna Koljonen* som utfrågarska bidrog därtill. Särskilt angenämt var det att få höra Herman Lindqvist faktiskt tala ren finlandssvenska, han är ju därifrån och slår lätt över från det ena till det andra, precis som Lill Lindfors.

Finland var ju temat för årets Bokmessa, så det gällde att pliktskyldigast delta i så många seminarier därom som möjligt. *Jörn Donner* höll ett litet seminarium om sin senaste bok om Finland, som faktiskt är liten, och han hade inte mycket gott att säga om sitt eget land, i synnerhet inte i jämförelse med Sverige. Han beklagade Finlands tendens till självisolering mest på grund av majoritetsspråkets begränsningar – finskan har ju bara hårda konsonanter (utom V i stället för F) och inga sje-ljud, varför det är så extremt svårt för finnar att lära sig utländska språk. Mest kritisk verkar Jörn Donner dock vara mot Finlands mycket återhållsamma flyktingpolitik, medan han betraktar Sverige som ett föregångsland. Även problematiken om Sannfinländarnas in hopp och kuppmakeri i politiken togs upp, men Jörn Donner tog saken ganska lugnt. Han var däremot nöjd med uppsplittringen av deras parti i somras.

Mera tillspetsad blev diskussionen om Finland i det stora seminariet om frihets/inbördeskriget med utom Jörn Donner även *Sture Lindholm*, *Sirpa Kähkönen*, *Anna Lindholm* och *Ulrika Knutson* som moderator. De fyra deltagarna representerade fyra helt olika utgångspunkter i synen på detta traumatiska krig, som därigenom belystes från egentligen alla tänkbara håll, både rött och vitt, svenskt och finskt. Ännu hundra år senare slipper man inte detta trauma i Finland, om dock den försoningspolitik som republikens förste president K.J.Ståhlberg ledde och genomförde redan på 20-talet blev avgörande för åtminstone förbindandet av djupare sår än vad som någonsin kan helas ordentligt, och ärren kan aldrig försvinna utan måste fortsätta besvära för alltid.

Bokmässans andra tema var *Bildning*, och denna fråga diskuterades och ältades i det oändliga utan att man egentligen kunde komma någon vart utom bort från ämnet. Den diskuterades även i *Göteborgs Skrivarsällskaps* cafékväll på fredagen under Bokmässan, och frågan är inte så lätt, i synnerhet som det alltid finns människor som envisas med att betrakta bildning som elitistiskt och ett utmärkande drag för överklassen, vilket ju är helt fel: vilken arbetare som helst kan ju bli hur bildad som helst, vilket inte minst Arbetarnas Bildningsförbund ABF bevisat som landets största studiecirkelsorganisation ända sedan 1912. Det mest tänkvärda, intressanta och övertygande försöket till att definiera begreppet presenterades av *Gunnar D. Hansson*, som försökte få det till något av en upptäcktsfärd för utvecklandet av ens eget medvetande om sin egen kunskaps otillräcklighet, vilket ju kommer ganska nära *Sokrates* berömda slutsats, att ju mera han lärde sig, desto mera förstod han att han inte kunde. Kort sagt betyder detta ungefär i princip, att bildning helt enkelt är personlig utveckling.

Slutligen ett citat av professor emeritus Lars Lönnroth, som ganska precis summerade den kris som drabbade Bokmässan.

”När bokmässan nu är över kan följande konstateras: 1) nazisternas demonstration blev ett fiasko, 2) De våldsamma motdemonstranternas aktiviteter blev ett fiasko, 3) Den vänsteristiska bojkotten mot bokmässan blev också ett fiasko – inte ens den ytterligt vänstersinnade Åsa Linderborg stödde denna löjliga bojkott.

Däremot blev inte bokmässan själv ett fiasko utan ganska framgångsrik, rolig och livaktig, trots att tyvärr färre människor vågade sig dit, så att färre böcker blev sålda och seminariepubliken inte så stor som vanligt. Störst framgång hade Göteborgspolisen och det fria ordets vänner. Tack vare dem kan vi hoppas på en jättesuccé för bokmässan 2018.”

Efter Bokmässan tillkom ett helt fristående seminarium på ett helt annat ställe i Utrikespolitiska Institutets regi, som presenterade journalisten **Anders Mård**, finlandssvensk, som bott i Sankt Petersburg under hela sitt vuxnaste liv och bor där alltså med rysk hustru och fyra barn, och som föreläste under rubriken *”Finland och Sverige i NATO”*. Han gav en hel del *inside information* om Ryssland, som han själv skrivit en aktuell bok om, men bilden han gav av Ryssland var inte rolig utan snarare depressiv. Bara en sådan sak skriker om underutvecklingen i Ryssland, som att BNP i Ryssland är 7500 Euro per skalle, medan den i Finland som jämförelse är 40,000 Euro. Samtidigt satsar Ryssland hårt på militären, 17% av budgeten går till utgifter för ”statens säkerhet” medan ingen vet eller får veta vad dessa pengar egentligen går till, medan den utgiften nu är den största någonsin för det Heliga ändamålet. Ryssarna själva menar att Ryssland omöjligt kan ha gjort sig skyldigt till oegentligheter som inblandning i det amerikanska presidentvalet, mordet på Anna Politkovskaja och Alexander Litvinenko eller att ockupationen av Krim kan ha varit fel. Det är inte förbjudet att kritisera staten och presidenten i Ryssland, men det går bara inte att göra det. Oppositionen har tystats, den har gett upp då den förstått att det politiska etablissemangen, som bara blir trögare och omöjligare hela tiden genom byråkrati och korruption, och ägnar sig i stället åt frivilligorganisationer, humanitär verksamhet och den lilla frihet på Internet som finns. Därmed är oppositionen inte tystad, utan när den tystas brukar den bli desto intensivare underjordiskt i stället.

Jag frågade honom hur det var med den svenska församlingen i Sankt Petersburg, där har ju alltid funnits en betydande svensk och finsk koloni med egen protestantisk församlingskyrka, som fortfarande fungerar, men församlingen har krympt betydligt under detta århundrade. Som mest hade den cirka 5000 medlemmar för ett tiotal år sedan, det fanns då cirka 500 finländska företag i Petersburg, men de flesta har lämnat under Putins senare ämbetsperiod. Det finns idag cirka 1000 finländare i Petersburg och kanske något hundratal svenskar. Den svenska och finländska kolonin har ersatts med ”Nordiska klubben”, som försökt samla alla nordbor i Petersburg under samma paraply.

Ändå är Putin knappast farlig för säkerheten i Norden, medan han kan bli farlig om Finland går in i NATO. Han kan Finland, han känner Finland och lärde sig mycket om Finland under sina år som viceguvernör i Petersburg och har haft mycket med Finland att göra, och Finland har mycket god status i Ryssland. Den enda reella faran för Finland från Ryssland vore om det kom någon värre och ersatte Putin.

Ännu en intressant avslutning på Bokmässan presenterades genom efterspelet på Valand, då en Bellmansafton genomfördes med den utomordentligt kunniga **Jennie Nell** som anförare i belysningen av kopplingen mellan Bellman och **Jean Jacques Rousseau**. Denne var nämligen mycket musikalisk och skrev även operor, vilka gick runt i Europa och även kom till Sverige, varvid Bellman, som det musikaliska geni han var, tog fasta på flera melodier ur operan *Spåmannen* med några Fredmans epistlar som resultat. Bellmansällskapet PB:s sångkör deltog och berikade tillställningen, liksom även trubaduren **Martin Bagge**, vår kanske främste Bellmantolkare idag, med åtföljande sångarsittning efteråt i bästa Bellmansstil.

Verkstadskrisen

Ur diverse autentiska mail:

”Det har ställts en del frågor angående min uppsägning från Medialab i torsdags, främst från en veteran från Digitala Bildverkstaden och Nätverkstaden.

Rapport om vad som hände så noggrant som möjligt:

Ordföranden satte sig hos mig och ville tala med mig. Vi har aldrig haft något med varandra att göra tidigare, men är sedan länge vänner på Facebook. Hon meddelade att min arbetsstation skulle upphöra och att jag inte längre kunde sitta och arbeta i verkstaden, med omedelbar verkan från följande dag (fredag 22.9). Hon anbefallde mig att rensa datorn från mitt arbetsmaterial, vilket jag inte hade tid att göra, då jag var upptagen resten av dagen, och då datorn nästa dag var borta.

Därmed fann jag mig utan arbetsplats efter 16 års nästan dagligt arbete på Tidskriftsverkstaden med bland annat 160 nummer av min tidskrift som arbetsresultat.

Frågor som har ställts är bland andra följande:

Hade hon rätt att säga upp en medlem från TVV efter 16 år med så kort varsel?

Hade Nätverkstan rätt att bygga om lokalen utan konsultation med TVV, som delat lokalen i +20 år? Sådant har Nätverkstan även gjort tidigare utan konsultation med TVV, varför denna fråga går tillbaka ända till DBV:s särskiljande från lokalerna för ungefär tolv år sedan. DBV reagerade då på överkörningen med att skilja sig från Nätverkstaden för gott.

Naturligtvis är man benägen att reagera på samma sätt som DBV till en uppsägning efter 16 års arbetsverksamhet på verkstaden, då fortsatt arbete där under sådana aggressiva förhållanden, – att en Nätverkstad som menar sig stå för Kultur i stället för att beskydda och vårda kulturen ägnar sig åt att delvis avskaffa den och rensa ut den, vilket hände med DBV, den sista anställda och nu mig, medan många andra i TVV av besläktade skäl aldrig mera kommer till verkstaden, – i princip är omöjliggjort.

Bara tänkt som information för eventuellt diskussionsunderlag,”

”Var på DBV för första gången idag. Blev antagen som medlem i morse, och har redan fått nyckel och peg och alla instruktioner, så det är bara att sätta i gång.

Intrycket av verkstaden var enbart gott. Det är bara en lokal med bara ett rum, och alla som är där ser varandra och behöver därför inte ha någon koll på någon – öppet kök ingår.

I motsats till Nätverkstan får man ett gott intryck av ordning och reda. Anställningarna är 100% (två personer, 50% vardera), så bemanningen är fullödlig hela veckan (vardagar), och de är mest där för att hjälpa till. Apparaturen är snarlikt vad man är van vid, samma sorts skrivare med samma sorts funktioner, men med tillägg av en omfattande avancerad bildverkstadsutrustning – detta är fotografens paradiset.

Deras ekonomi är god (för närvarande), och de har just flyttat till en större lokal. Deras enda bekymmer tycks vara att de har för många datorer – två stycken står på golvet till ingen nytta.”

Därmed är problemet i princip löst. *Fritänkaren* har helt enkelt bytt arbetsplats efter 16 år och hör nu hemma i Hagabions lokal för Digitala Bildverkstaden, numera Göteborgs Bildverkstad, där arbetet fortsätter i vanlig ordning.

Gun Lanciai i sin verkstad hemma på Orrebacksgatan 30, Göteborg, 1970.

Gun Lanciai finns nu på Wikipedia

Texten är kortfattad och enkel och ingenting märkvärdigt och delger egentligen bara fakta:

”Gun Lanciai, född Gunvor Westerberg 10 november 1920 i Borgå i Finland, avliden 15 mars 2013 i Helsingör i Danmark, var en finlandssvensk skulptris men gjorde även illustrationerna till Finlands svenskspråkiga skolläsebok *Vi på Solgård* (1-2, 1953), därtill anmodad av väninnan och medförfattarinnan Solveig von Schoultz. Gun Lanciai bodde större delen av sitt liv i Sverige (1955-2004).

Hon gjorde sin första skulptur, en faun i lera, vid 13 år 1934. Hon kom in på Ateneum i Helsingfors för utbildning i skulptur och keramik 1939, vilket avbröts av Vinterkriget.

1942 gifte hon sig med halvitalienaren Aurelio Lanciai, finsk juniormästare i tennis. Paret flyttade 1952 med sina med fyra barn till Argentina (Buenos Aires, San Isidro), där hon fann en ny läromästare i Esdras Gianella (1916-2010)

Lanciai återupptog skulpterandet framför allt i Göteborg efter återflyttningen till Skandinavien 1955. Detta var efter Peróns fall. Det producerades barnskulpturer i terrakotta ("dobsar"), porträtt i gips, någon bronsgjutning, musikerskulpturer i gips och ståltråd, sydda applikationer, med mera.

Regelbundna utställningar anordnades från 1968 i Sverige, Finland, Kanada och Danmark, 1972 i både Finland och Kanada. Hon flyttade med maken till Stockholm 1977 men levde sina sista nio år i Danmark hos sonen Michael utanför Helsingør. 2013 hade hon sin sista utställning en vecka före sin död vid 92 års ålder. Hon var systerdotter till arkitekten och konstnären Harry Rönholm.”

https://sv.wikipedia.org/wiki/Gun_Lanciai

Artikeln finns även där på engelska.

Sedermera har det visat sig att San Isidro utanför Buenos Aires ger henne en intressant koppling till en annan skulptris som även hon var bosatt där ända fram till 1970, nämligen balettdansösen och koreografen, med mera, ***Carina Ari***.

Kopplingen San Isidro

Carina Ari, egentligen Maria Karina Viktoria Jansson, fadern okänd, föddes i Stockholm 1897 av en sjuklig mor som satte in henne på Kungliga Teaterns balettskola, där hon bland andra hade Mikhail Fokin som lärare 1913-14 för att sedan fortsätta karriären i Köpenhamn, där Fokin, världsberömd från den ryska baletten, öppnade en balettskola 1918, och hon blev senare Prima Ballerina för Svenska Baletten i Paris, där hon träffade sin blivande make Desiré-Émile Inghelbrecht, kompaniets musikchef och förste kapellmästare, som senare även blev musikchef på Opéra Comique i Paris. Hon skrev och framträdde i ett antal baletter och även i filmer som Mauritz Stillers *Erotikon* med gästspel även i Stockholm och Alger. Hon framträdde som stjärndansös för sista gången 1939 vid 42 år men flyttade sedan med sin man undan kriget till Argentina. De hade dock alltid flitigt bedragit varandra, och 1942 gifte hon om sig med holländaren Jan Moltzer med ett omfattande alkoholmonopol, vilken emellertid dog redan 1951 vid bara 68 år och lämnade åt henne en ansevärd förmögenhet, som gjorde att hon kunde unna sig vad som helst under resten av sitt liv. Hon brukade alltid återvända till Stockholm till kräftsåsongen och fira somrarna i Sverige.

Efter sina sista balettframträdanden i Paris utbildade hon sig till skulptris bland annat i New York, och hennes skulptur av Dag Hammarskjöld finns både i FN-högkvarteret i New York och i Uppsala. I Göteborg finns hennes byst av Karl Gerhard, som hon kände personligen. På Operan i Stockholm finns den enda bysten av någon av operans regissörer, Harald André, operachef under hela mellankrigstiden, även skulpterad av henne.

Tyvärr lär hon och Gun aldrig ha träffats i San Isidro fastän de bodde inte långt varandra och var kolleger, men de levde ju i vitt skilda världar. Carina Ari hörde till det rikaste toppskiktet i världen och levde i princip i sus och dus hela livet, hon var så rik att hon under sina fester i Stockholm blev beryktad för att hänga ut kristallkronor i träden för att välkomna gästerna, medan Gun var helt beroende av sin mans hederliga arbetsinkomster och var i princip fattig hela livet. Likväl är det ett märkligt sammanträffande att två så professionella och kvalificerade skulptriser från Norden faktiskt levde på samma ställe utanför Buenos Aires. Medan Gun flyttade tillbaka till Norden efter tre år fortlevde dock Carina Ari i Buenos Aires till sin död på julafton 1970. Det vore intressant att försöka spåra vem hennes far egentligen var.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Carina_Ari

Vad som räddar Wagner

Wagners skandaler, översättning från engelskan

Ur mänsklig synpunkt var hans liv enbart skandaler.
Som politisk aktivist skaffade han sig bara fiender.
Hans äktenskap var ett fiasko, då han bara bedrog henne,
då han bara såg till andra kvinnor
och valde endast sådana som redan var gifta,
då de utgjorde den enda attraktiva utmaningen.
Så försökte han frenetiskt och nästan desperat
gilja till Mathilde Wesendonck
och komponerade hela "Tristan och Isolde" i processen,
men hon var en klok och dygdig dam, som föredrog sin man.
I stället tog då Wagner hustrun till hans bästa vän,
favoritdirigenten Hans von Bülow's hustru Cosima,
den enda dottern och överlevande barnet till Franz Liszt,
24 år yngre och redan moder åt två barn,
men hon stod sig väl och överlevde Wagner med 47 år.
Naturligtvis blev Hans von Bülow alldeles förbannad
och kunde aldrig förlåta Wagner men begick misstaget
att avreagera sig, inte på Wagner, utan på hans beskyddare,
den fantastiske Ludvig II av Bayern,
som därigenom blev ytterligare ett offer för Wagners hänsynslöshet,
som aldrig kom över Wagners förräderi mot sina vänner,
sin favoritdirigent och sin beskyddare och sponsor,
och därigenom förlorade sitt folks förtroende
och blev ett offer genom sin självisolering för sin gränslösa besvikelse
på Wagner, medan denne inte brydde sig men bara körde vidare
och offrade vem som än kom i vägen för hans karriär
och antingen drog fördel av dem eller krossade dem
om de ej kunde utnyttjas. Efter honom kom nazismen
som gjorde honom till en husgud och en kult i deras galenskap.

Ett annat av hans offer var Nietzsche, den enda som måhända genomskådade honom; medan han vid Düsseldorfoperans ödeläggelse genom brand förklarade i brev, att det enda goda med den saken var att så många judiska musiker omkommit i branden.

Hur är det då med hans musik?

Den är extremt pompös, bombastisk, pretentiös och svulstig, och hans operalibretton är bedrägliga förvridna pekoral av vad som kunde ha gjorts till utmärkta historier; men undantagsvis då och då så förekommer det moment som du kan lyssna till.

Det är detta som räddar Wagner: de förekommande momenten av sann musik. Hans tidiga opera "Den flygande holländaren" är det bästa exemplet, som man faktiskt alltid kan lyssna helt igenom med god behållning varje gång – även Mendelssohn uppskattade hjärtligt denna opera.

I de efterföljande operorna förekommer dock dessa moment ständigt mera sparsamt, medan man för att nå fram till dem måste uthärda oändliga transportsträckor av meningslös utfyllnad och utbrodering av pekoral texter i oändliga monologer som aldrig tar slut. Även "Tristan och Isolde" kan man lyssna helt igenom med god behållning och njutning, även om den tar musikalisk fart först efter den första aktens final. De sista akterna är dock förkrossande i sin skönhet.

I hans sista opera "Parsifal" blommar dock dessa ut ordentligt genom de överväldigande Graalscenerna, särskilt den första. Vem kan undgå att gripas av denna svindlande vackra och högtidliga musik och dess mänskliga pathos? I den första stora Graalscenen använder sig Wagner "ordagrant" av ett parti ur Mendelssohns Reformationssymfoni, medan Wagner för övrigt föredrog att ringakta och förtala Mendelssohn, vilket bland annat ledde till brytningen med Schumann demonstrativt från dennes sida.

Men dessa Graalscener hör till det vackraste och mest högtidliga som någonsin åstadkommit i operalitteraturen, och man kan förstå hur Anton Bruckner därav efter Wagners död inspirerades till den lika förkrossande musiken i hans sjunde symfonis långa andra Adagio-sats, som han uttryckligen komponerade som ett Requiem till Wagner.

Göran Genteles Maskeradbalen

Göran Gentele fyllde ju 100 år den 20 september, vilket TV firade med att visa hans underfundigaste komedi "Fröken April" och hans uppsättning på Stockholmsoperan av Verdis "Maskeradbalen" från 1965 med Ragnar Ulfung, idag 90 år, som helt i god form framträdde i intervju samtidigt med Lena Söderblom, idag 82. "Maskeradbalen" är en av Verdis sista operor och minsann inte hans märkvärdigaste, handlingen och libretton är banal och nästan simplistisk, kungen älskar grevens hustru (platoniskt) och väcker grevens harm som beslutar att mörda kungen, vilket han gör. När kungen då dör, bevisar han grevinnans oskuld, och greven ångrar sig gruvligt, medan kungen dör i storslagen sorti.

Det intressanta med musiken, Verdi är ändå alltid Verdi, är att Verdi medvetet tycks ha velat färga den med 1700-tals pastell, som också Tjajkovskij senare gjorde med "Spader dam", så att denna musik kommer närmare Mozart i karaktären än kanske någon annan av Verdis operor. Där är inga stora sköna anslående hit-rior, som i så många av Verdis största operor, åthävarna är ganska minimala och

begränsade av rokoksofistikering, och detta har Göran Gentele som den utomordentligt musikaliske regissör han var tagit fasta på och medvetet gjort scenografin så mycket 1700-tal som möjligt, vilket är särskilt frappant i klädedräkten – idel 1700-tals kostymer, och särskilt då 'Svenska dräkten', Gustav III:s egen skapelse. Ragnar Ulfung är magnifik som Gustav III, det är svårt att tänka sig att rollen kan göras bättre, och Sixten Ehrlings ytterst precisa dirigentledning känns också igen.

Det är därför ingen stor operaföreställning, det är så långt från Wagner man kan komma, den är försiktigt återhållsam hela vägen, för att sedan låta själva maskeradbalscenen desto mera imponera genom utomordentligt polyfon regi. Föreställningen gjorde stor succé och gavs 125 gånger och över hela Europa, och det är minsann en föreställning som håller – denna opera kan kanske inte göras bättre – utom möjligen på originalspråket italienska.

Ursprungligen maskerades handlingen genom att förläggas till Boston i Amerika, Gustav III har bytts ut mot en guvernör, då det inte var lämpligt 1859 att visa publiken hur kungar kunde mördas på scen, och även om handlingen är absurd och ohistorisk är det dock mordet på Gustav III det handlar om, även om de verkliga motiven till mordet var enbart politiska.

Sophia. Till största delen politiska, ja, men den verkliga mördarens motiv var enbart personliga och Gustafs syskon och svägerska ville också se honom död av personliga skäl.

Christian. Ja, han var lika mycket hatad som älskad.

Sophia. Ja. Hatad av adeln, sina syskon och sin svägerska, ibland även av sin egen mor, bönderna och prästerna; men var i gengäld uppriktigt älskad av folket, som ju till och med ville hämnas honom efter han blivit mördad.

Christian. Det intressantaste partiet av operan är kanske scenen med Ulrica, en unik scen som skiljer sig skarpt från resten av operan. En domare vill fördöma och döma Ulrica som häxa, men pagen Oscar, en nyckelroll i hela operan, försvarar henne och vädjar om tolerans. Gustav III uppsöker henne i hemlighet för att bli spådd av henne, och naturligtvis ser hon vad som ska hända, förutsäger hans död genom hans bästa vän, och alla skrattar åt henne – typiskt för orakel, de har alltid rätt men blir aldrig trodda. Det är hennes enda scen. – Pagen Oscar, däremot, som förde Gustav till sibyllan och som vid maskeradbalen först vägrar avslöja för Holberg vem Gustav är och sedan ändå gör det men mycket förstulet, är också den i Genteles regi i vars armar Gustav dör. Pagen spelas vanligen av en kvinna, och här gestaltas han perfekt av Birgit Nordin.

Sophia. Gustaf besökte faktiskt en spådam på riktigt vid flera tillfällen. Även hans drottning gick till henne en gång för att fråga om en dröm hon haft. Spådamen hette mamsell Arfvidsson och varnade honom, bland annat för den man som verkligen sköt honom på maskeradbalen, vilket möjligen var en av orsakerna till varför Gustaf alltid undvek den mannen.

Verdis sista verk

Hans sista verk är de fyra *Quattro pezzi sacri*, av vilka två är för kammarkör eller solister *a capella* medan de andra två är för full kör och orkester. De förstnämnda är tidigare, medan han komponerade sitt *Te Deum* och *Stabat Mater* för full kör och orkester när han var 83 år gammal efter sin sista opera. Dessa två verk är kanske hans vackraste och mest betagande musik över huvud taget. De är dessutom starkt koncentrerade och intensiva och tar inte mer än knappt en kvart vardera.

De är oerhört dramatiska och påminner starkt om hans *Requiem*. Detta verk skall ju uppföras nu i höst av Göteborgs Konsertkör söndagen den 19 november,

och i samband med detta kan det kanske vara intressant att bekanta sig med de två körverk av honom som kommer närmast i karaktär och stämning.

Te Deum är ju ett triumfatoriskt verk och påminner även en hel del om *Aida* men är oerhört dramatiskt uppbyggt. Det börjar mycket stilla och försiktigt, så att man måste undra, vad menar han egentligen, med en så saktmodig inledning till en sådan hejdundrande text, men så brakar allting plötsligt löst. Verdi förnekade sig aldrig när det gällde dramatiska musikaliska effekter. Han tyckte mycket om sitt verk själv och ville ha det med sig i sin kista.

Stabat Mater är en mycket mera tragisk text, det är ju dramat om modern vid korset, och tragiken i musiken överträffar nästan alla andra *Stabat Mater*, och de är många, medan kanske endast Dvoraks uttrycker samma smärta, men hos Verdi är den mera dramatisk. Dock triumferar även härligheten här, då verket kulminerar i *Paradisi gloria*, så även här i denna den mest smärstorika av tragedier kan Verdis anlag för triumfer inte förneka sig. Jag vågar hävda att detta verk, hans sista vid 83 års ålder, är det mest musikaliska, vackra och intressanta han har komponerat.

Ahasverus minnen, del 169: Katoliken.

På tal om Robert Graves på Mallorca brukade jag även besöka Graham Greene i Antibes. Han var en betydligt mera knepig och sammansatt personlighet än den mycket öppne Robert Graves, som inte hade några hemligheter. Hos Graham Greene var det störande elementet hans mycket komplicerade katolicism, och det var detta vi brukade komma ihop oss om, då jag aldrig kunde låta bli att provocera och utmana honom för detta.

Visserligen var ju hans tre mest framstående romaner under 40-talet uttalat katolska, "Makten och härligheten", "Slutet på historien" och "Hjärtpunkten", och ingen kan förneka deras bestående kvalitet som nästan obligatoriska klassiker, i synnerhet "Hjärtpunkten", den kanske mest inträngande och ärliga självmordsstudie som skrivits, men de är alla tre ohjälpligt katolskt tendentiösa, vilket jag hade svårt att förlåta honom, då han för övrigt klart kunde betecknas som en av Englands och hela sin samtids mest mänskliga författare.

Att han hade problem med spriten ibland var dock ett försonande drag, och vi brukade alltid kompensera vår stridbara samvaro med groggar som aldrig tog slut, vilket underlättade debatten. Han skämdes inte för att ha varit periodare, i synnerhet under de outhärdliga åren i Afrika, som var hans livs hårdaste och bästa skola – därav "Hjärtpunkten". Samtidigt var han jämte Stefan Zweig en av sin tids mest beresta författare, han var ju under långa tider utrikeskorrespondent och tröttnade aldrig på att kritiskt utforska nya länder och förhållanden i synnerhet i groteska dikturer. Därav kom ju hans i mitt tycke allra bästa roman, "Komedianterna" från Haiti, som han skrev när han själv äntligen kunde beteckna sig själv som något mogen.

Våra kritiska samtal om hans katolicism, som jag betecknade som en verklighetsflykt, kunde dock ta allvarliga vändningar ibland men utan att han någonsin förlorade behärsknigen eller kände sig sårad. Därför vågade jag alltid fortsätta.

"Men även du kan ju inte låta bli att vara kritisk mot din egen religion ibland. I hur många romaner uttrycker du inte ditt nästan sarkastiska förakt för alla dessa *fromma* katoliker som ägnar sig åt sin altartjänst av ren slentrian, som en hjärntvätt de accepterat och genom vanans makt inte längre kan avstå från."

"Men vad vill du göra? Vill du avskaffa katolicismen? Vad skall vi ha i stället? Hur många framstående tänkare och även ateister har inte kommit fram till att Gud ändå är nödvändig? Både Voltaire och Dostojevskij kom ju fram till, att om Gud inte fanns så skulle han ändå behöva uppfinnas."

"Så du kan gå med på att han faktiskt skulle kunna vara en uppfinning?"

"Det har jag inte sagt, men han är nödvändig. Världens gång måste ha ett nav för att kunna hålla i gång, och det yttersta navet är Guds existens. Världsordningen och det mänskliga livet kan inte klara sig utan dess existens. Och den katolska kyrkan med Jesus som exempel är ändå det bästa och mest mänskliga försöket till vidmakthållandet av Gud."

"Så du underkänner både protestantismen, judendomen och islam?"

"Det har jag inte sagt, men de kommer inte lika långt i odlandet av det mänskliga. Judendomen stannade i växten och kom av sig från början genom den politiska krisen under Jeremias tid, islam tog till våld från början och har aldrig upphört därmed och behandlar kvinnorna som boskap, och protestantismen i all sin heroiska revolution mot den katolska kyrkans missbruk befläckade även den sig från början genom att ge anledning till mer än hundra år av religionskrig, som var Europas blodigaste någonsin, för att inte tala om alla de inbördeskrig som ingick. Protestantismen hade rätt men spårade ur från början, precis som själva kristendomen."

"Så du medger att den var urspårad från början?"

"I högsta grad. Den slog över i intolerans. Den skulle aldrig ha exkommunicerat Origenes som kättare. Den skulle aldrig ha blivit statsreligion. Den skulle aldrig ha blivit politisk och gjort anspråk på ofelbarhet. Dante har rätt som placerar nästan alla sina påvar i helvetet."

"Men om katolicismen är så anfrätt av missbruk från början, den är ju som gjord för främjandet av pedofili, borde man då inte förkasta den och åtminstone ta avstånd från den?"

"Vill du då offra den? Vill du då försaka all dess litteratur och alla dess tempel och katedraler med deras oöverträffbara konstskatter åt förgängelsen och utan att ersätta dess traditioner med någonting? Vad vill du ha i stället? Finns det någonting bättre? Vill du som somliga moderna tänkare, som till exempel äventyraren Aleister Crowley, ersätta Gud med Satan? Kan ett sådant alternativ vara bättre?"

Han hade mig där. Naturligtvis kunde jag inte gå så långt.

Han fortsatte:

"Det enda goda och attraktiva med sådana moderna radikala läror, som teosofin, satanismen, alla frikyrkorna och den nyuppvaknande gamla hedendomen är att de medför nyhetens behag, de är spännande, de lockar ungdomen, de inbjuder till intressanta experiment, som Aldous Huxley med sitt experimenterande med droger och LSD, de lockar till nya upptäckter, men så blir de nya lärorerna etablerade och lika korrupta i sina förstelnade organisationer som alla andra gamla kyrkor, och då kommer man ändå fram till att de gamla och helst de äldsta och mest ursprungliga lärorerna var bäst. Jag håller med om allt vad du säger om katolicismen och dess avarter och svagheter, men jag håller den ändå som det mest mänskliga alternativet bland andliga möjligheter."

Och med var sin grogg var vi fullkomligt överens om att vi aldrig kunde enas.

Ur filmskörden

Perioden nästan dominerades av de båda Peter O'Toole-filmerna med honom som kung Henrik II, först i samband med mordet på ärkebiskop Thomas Becket inne i hans egen katedral i Canterbury under pågående gudstjänst, och sedan i samband med hans upproriska söner Rikard Lejonhjärta, Johan utan Land och bastarden Geoffrey.

Den första är den avgjort intressantare, genom att den är historiskt mera riktig och mera visuellt givande, medan den andra är mera som ett kammardrama om dock ännu mera intensivt och dramatiskt. I båda filmerna glänser Peter O'Toole som kungen virtuost från början till slut, men i den andra har han hård konkurrens genom sin drottning Katharine Hepburn som den oslagbara Eleanor of Aquitaine, som faktiskt överglänser honom.

I filmen "Becket" (1964) spelas ärkebiskopen av Richard Burton, som även han genomför sin roll med övertygande gestaltning hela vägen, filmen är nästan arkitektonisk i sin komposition, den är nästan lika imponerande som Eisensteins "Ivan den förskräcklige" och åtminstone åt det hållet med sina högtidliga katedralscener och storslagna hovscener. Emellertid kan man ifrågasätta manuset. Pjäsen är skriven av Jean Anouilh, som även omarbetade Tolstojs "Anna Karenina" för film (1948 i regi av Julien Duvivier med Vivien Leigh) som om det var Maupassant som skrivit romanen, som blev gjord till en blek och dyster skugga av originalet – alla andra versioner har varit bättre, i synnerhet Greta Garbos. Här fuskar Anouilh bort det viktigaste i mordkomplikationerna, och kungens älskarinna Rosamund får inte ens förekomma, fastän hon var med vid själva mordet. Det

sker ingen undersökning av omständigheterna kring mordet, utan egentligen skildras bara det ytliga skeendet. Det har skrivits ett antal dramer och utredningar om saken, den mest utförliga är väl Tennysons, som namnger de fyra mördarna (allesammans idiotiska grovhuggare i rustning och hur dumma som helst), som helt enkelt missförstod kungens fylleprat och tog det bokstavligt – livsfarligt när det handlar om fylleprat, vilket ärkebiskop Becket minsann fick erfare.

Men filmen är en imponerande fest för ögat hela vägen, och även om man aldrig får någon inblick bakom kulisserna till det 12-e århundradets största skandal, så är det inget fel på kulisserna.

”The Lion in Winter” skildrar den kungliga familjens sammankomst vid jul i ett slott i Frankrike 12 år senare. Kungen är åldrad och sliten och oroar sig för sin familjs och rikets framtid, då ingen av hans söner duger till regent, medan alla vill bli det. Katharine Hepburn som drottningen gör inte saken bättre. Det urartar till ett uppror inom familjen och nästan en palatsrevolution, där kungen förkastar sina söner och nästan dödar dem, medan de svarar med samma mynt. Anthony Hopkins är Rikard Lejonhjärta i en av sina tidigaste roller och är helt i mammans våld som hennes kandidat och älsklingsson. Johan utan Land är som en parodi på sig själv i sin fega ömklighet, medan bastarden Geoffrey framstår som den enda begåvade av dem. Om hans mor aldrig ens nämndes i Becket-filmen förekommer hon ständigt här som omnämnd i föregående, som om familjen aldrig kunde slippa henne fastän hon varit länge död, så att hon i sin frånvaro nästan ges en huvudroll. Timothy Dalton spelar den unge franske kungen Filip II i också han en av sina tidigaste roller, och han är bäst av dem.

Om än filmen är hur dramatisk och intensiv som helst i sina explosiva familjeuppställningar, så är den dock oklar och nästan flummig, då det egentligen aldrig framgår klart vad som egentligen händer, förrän vapnen drages, och då urartar det nästan till rena farsen. Emellertid är dialogen lysande hela vägen, de giftiga grälen mellan kungen och Katharine Hepburn är sannskyldiga intellektuella njutningar i sin virtuositet hela vägen, och filmen är mest sevärd för dialogens skull. Man saknar dock den ståtliga arkitekturen och den mycket framstående estetiska stilen i Becket-filmen, regisserad av Peter Glenville, som också gjorde till exempel ”Komedianterna” med Alec Guinness på Graham Greenes roman (hans sista film) och ”Kardinalen” också med Alec Guinness på pjäsen om hjärntvätten av kardinal Mindszenty i Ungern 1948 (1955).

En annan storfilm var ”The Life of Emile Zola” med Paul Muni i titelrollen från 1937. Märkvärdigt nog står sig denna film ännu idag i sin påtagliga tidlöshet. Tre fjärdedelar av filmen handlar Dreyfusprocessen, som skildras med ingående närsyn hela vägen, så det är egentligen detta 1800-talets största justitiemord som filmen handlar om. En hög officer i utrikesdepartementet sålde militära hemligheter till tyskarna, vilket upptäcktes, men man misstog sig på spionen. Juden Alfred Dreyfus blev utpekad, vanärad, degraderad och skickad till Djävulsön på livstid, och när misstaget småningom upptäcktes skulle det vara en ännu värre skandal att åtgärda det, då i princip hela generalstaben skulle vanäras, så man försökte låta Dreyfus vara begravd levande. Naturligtvis gick inte detta i längden.

Zola ville till en början inte befatta sig med sådant, han blev anmodad att gå in i debatten samtidigt som han fick en inbjudan att bli medlem i franska akademien, men när han blev tvungen att sätta sig in i saken gjorde han det med besked och lyckades sätta fyr på hela Frankrike om inte hela Europa. Det var första gången som antisemitismen seglade upp som ett offentligt politiskt problem.

Filmen återger hela detta dramatiska skeende med imponerande verkan, massscenerna är imponerande ännu idag fastän filmen bara är i svartvitt, och den betraktas med rätta som en av de absolut främsta filmbiografierna. De flesta andra handlar bara om individuella berömdheter och deras kamp, men denna åskådliggör hela den universella problematiken kring ett offentligt antisemitiskt justitiemord.

En annan filmklassiker som gick utöver ramarna för individuella stjärnors framträdanden i konventionella hjälteroller var ”Edge of Darkness” med Errol Flynn i huvudrollen från 1942. Detta är en film om den norska motståndsrörelsen mitt under

krigets mest kritiska år, och det är långt ifrån en propagandafilm. Errol Flynn har egentligen bara en biroll, fastän han som kustbyns fiskare blir ledare för motståndet, men filmens huvudroll är själva byn och dess helt vanliga människor av allsköns blandning, allt från bydoktorn och specerihandlaren, smeden och skomakaren till fiskindustrins direktör och hotellet med dess personal utanför byn. Flera av dessa individer utvecklas under filmens gång till karaktärer de aldrig hade drömt om att bli i filmens början. Judith Anderson spelar väl den viktigaste kvinnliga rollen som bitter och kallhamrad rebell, fastän även hennes roll är en biroll. Doktorsfamiljen står i centrum, med en son som samarbetat med tyskarna och har all möda i världen att bevisa att han inte gör så längre.

Filmen inleds med att tyskar ankommer till byn och finner alla dess invånare och tyska besättning massakrerade. De försöker bena ut vad som hänt, varpå filmen rullas tillbaka och beskriver hela den mycket traumatiska utvecklingen från en enkel fiskarby till ett vulkanutbrott av totala konflikter. Den är mycket väl gjord av Lewis Milestone, som också till exempel gjorde "På västfronten intet nytt" 1931 och "Myteriet på Bounty" 1962, hans sista film.

En annan sådan explosiv krigsfilm var ubåtsfilmen "Run silent, run deep" 1958 med Clark Gable och Burt Lancaster som ubåtskaptener på samma ubåt med naturliga komplikationer i släptåg. Clark Gable har just blivit av med sin sista ubåt genom torpedering och får vänta länge vid skrivbordet på att få ett nytt uppdrag, och när han äntligen får det får han Burt Lancaster som konkurrent på skutan.

Handlingen koncentreras på det strategiskt viktiga Bungosundet mellan Kyushu och Shikoku, som japanska konvojer måste passera för att komma ut i Stilla Havet. Det är där som åtskilliga amerikanska ubåtar blivit sänkta, varför sundet blivit känt som ubåtarnas begravningsplats. Ingen vill fara dit frivilligt, men det är just dit som Clark Gable envisas med att bege sig. Burt involveras i den följdenliga myteristämningen ombord, men i stället för myteri väntar dem åtskilliga japanska överraskningar.

Filmen är gjord av Robert Wise, som också gjorde så extremt olika filmer som "Sound of Music", "The Day the Earth Stood Still", "The Haunting", "The Sand Pebbles", "West Side Story", "The Andromeda Strain", "Helen of Troy" bland andra, och hans blotta namn och med skådepelare som Burtan och Clark Gable kan inte slå fel – filmen måste bli överlägset bra, och är väl den bästa krigsubåtsfilm som gjorts i all sin outhärdligt spännande intensitet och effektivitet.

"Cabin in the Sky" 1942 är en annan ovanlig film, en musikal med enbart färgade aktörer med Lena Horne och Duke Ellington i spetsen. Huvudpersonen förlorar pengar på spel och tycks dessutom förlora livet i spelhålan i ett slagsmål, men medan han svävar mellan liv och död slåss djävulen (Rex Ingram som "Lucifer Junior") och änglarna om hans själ. Naturligtvis vandrar Lena Horne djävulens ärenden, men hon beslagtar hela filmen. Det är framför allt dansscenerna som utmärker denna film och gör den sevärd för alla tider, Busby Berkeley var med och koreograferade den, och även musiken är oemotståndlig. Det är en metafysisk fantasmagoria som musikal med enbart färgad ensemble, och de gör det bättre än någon vit hade kunnat göra. Vincente Minnelli har regisserat denna den första i hans långa rad av klassiska showfilmer.

En annan musikfilm var "Break of Heart" 1935 med Katharine Hepburn som pianist och kompositör mot Charles Boyer som fantomdirigent. Redan i denna tidiga film är hon helt sig själv och sagolikt vacker och charmfull dessutom. Man förstår att till och med en sådan kvinnotjusare som Charles Boyer måste falla för henne, men när han fortsätter att tjusa flickor även som gift med Katharine kan hon inte förneka sig själv utan säger ifrån och skiljer sig – med katastrof för Charles Boyer. Filmens intressantaste scen är när han går upp på podiet aspackad och skall dirigera Bachs Toccata och Fuga i D-moll för hela orkestern. Han lyckas starta musiken, men sedan går det som det går. Det är dessutom i Carnegie Hall naturligtvis, och hela New York är där.

Filmen är undervärderad och bortglömd och mycket bättre än sitt rykte. Dess enda fel är att den är för kort – den är inte ens 80 minuter. Man saknar vissa nödvändiga scener, som om regissören haft för bråttom hela tiden och därför påskyndat handlingen, som är

mycket djupare och mera problematisk än vad som framgår av det ytliga skeendet. Katharine Hepburn och Charles Boyer är ett mycket intressant par, men man förstår att det omöjligt kunde hålla, då båda är för egensinnigt personliga. Frågan är vem som glänsar mera, Katharine Hepburn som överlägsen integritet eller Charles Boyer som misslyckad nerdekad dirigent. Det är dock tydligt att båda njöt av sina roller, och Charles Boyer lyckades alltid upprepa sin ursprungliga glansroll som karaktären Liliom med extra tilltagen bravur varje gång.

Slutligen en av de bästa komedier som någonsin gjorts – "The Lady Eve" 1941 med Barbara Stanwyck och Henry Fonda. Han är en miljardärson med reptiler som sitt livs enda intresse, han är makalöst dum i huvudet och extremt naiv och tafatt, varför han lätt råkar ut för miljonärsjägaren Barbara med professionell fuskspelare till farsa (Charles Coburn), som även han har intresse av att hon blir gift med någon rik.

Filmen är så genomgående fyndig och infallsrik, de komiska effekterna upprepar sig aldrig utan slår en hela tiden med häpnad genom sina genialiska vändningar, och mitt i alltsammans uppträder Barbara till och med som en fulländad skönhet förklädd till en brittisk prinsessa eller näst intill. Den makalöse Eric Blore deltar liksom Eugene Palette som extra fäder och fulländar den dråpliga tillställningen. Henry Fonda har aldrig varit dummare och bättre, han är så makalöst bra som superfån, och jag tror aldrig att Barbara Stanwyck gjorde sig vackrare än som denna superbedragerska.

Några milstenar, oktober-november 2017.

Oktober

- 3 50-årsminnet av Woody Guthrie.
- 8 50-årsminnet av Clement Attlee.
- 9 Brian Blessed 80 år.
50-årsminnet av André Maurois.
50-årsminnet av Che Guevara.
- 21 Dizzy Gillespie 100 år.
- 22 Joan Fontaine 100 år (avliden för fyra år sedan).
- 23 Pierre Larousse 200 år.
70 år sedan Julie Andrews gjorde sin debut vid 12 års ålder.
- 28 Hank Marvin 75 år (från *The Shadows*).

November

- 2 100 år sedan Balfourdeklarationen, som lovade Palestina till Israel.
- 7 Marie Curie 150 år, som upptäckte radium.
- 15 Daniel Barenboim 75 år.
Petula Clark 85 år.
- 17 100-årsminnet av Auguste Rodin.
- 19 Indira Gandhi 100 år (mördad).
- 20 70 år sedan drottning Elisabet II gifte sig med prins Philip.
- 30 Jonathan Swift 350 år.

Trivselresan, del 3: Manalidiskussioner

"Nå, hur var det nu med Laila?"

"Hon mår inte bra. Hon betraktade Facebook som sin sista skola och alla sina vänner där som sina elever. Att bli avsågad därifrån blev hennes sista skolkatastrof. Hon hade ju fått lämna ett antal tjänster tidigare genom liknande problem."

"Hon var den borna läraren om någon. Hon ville bara bli lärare. Hon levde bara för den bildning och skönhet hon ville sprida. Men hon var alldeles för dynamisk och attraktiv för en offentlig tjänst. Hon råkade alltid ut för lömskhet både hos karlar och kvinnor och gjorde aldrig något själv för att råka illa ut utom att vara den hon var, vilket alltid retade folk. Men hur mår hon fysiskt?"

"Det har varit upp och ner ända sedan november. Hennes fysiska hälsa var alltid sekundär mot hennes intellektuella aktivitet. Den enda hälsa hon brydde sig om hos sig själv var den andliga. Genom att bli uteläst från Facebook gick hennes nätaktivitet ner till 5% om inte mindre."

"Men hon fortsätter att skriva dikter?"

"Inte många, högst några i veckan."

"Vackert så."

"Men de är inte glada och sysslar ofta med döden."

"Det gjorde hon alltid. Hon var nästan gift med döden från början. Det var det som förde henne in till alla sekteristiska sällskap."

Trädet hade blåst ner i trädgården under vintern. Min gamle värd hade alltid brukat sitta under sitt gamla älskade äppelträd, men nu var det borta. Två nya hade planterats och frodades väl, men det skulle ta tid för dem att växa upp.

Köket fungerade inte. Den suveräna kocken från förra året var borta, och i stället sköttes köket av två gröngölingar som inte ens kunde engelska. Man kunde inte ens få en omelett. Till nöds kunde man få en kopp te, men då måste de först springa ut på stan och köpa mjölk. Som väl var hade jag kvar av mina svenska digestiv.

Marianne var vackrare än någonsin med sitt långa vackra hår under en scarf. Det var ett utomordentligt nöje att återse Kim efter alla dessa år. Han var fortfarande lika liten och hade inte ens vuxit på bredden. Mr Singh gjorde genast ett mycket seriöst intryck.

Marianne var värd för oss och bjöd oss på te. Det var det enda någon av oss hade önskat, då vi alla var så kallade andliga spartaner.

Fastän Marianne var värdinnan framstod Johannes självklart som en sorts ordförande.

"Vi är tacksamma för att några av er över huvud taget kunde komma hit. Vi hade planerat en ordentlig konferens, men det aktuella ämnet avskräckte de flesta. Framför allt var det omöjligt att få någon muslim intresserad. I stället åtog sig dock vår vän Thakur Khan Singh att vid behov föra deras talan, vilket vi är tacksamma för. Välkommen, Thakur Khan Singh, och även alla ni andra.

Thakur. Det är en ära för mig att få vara med om dock med den förhoppningen att jag skall behöva säga så litet som möjligt.

Kim. Det är sällsamt att möta en annan Doktor Singh här idag, då det i år är 25 år sedan vi hade en konferens på inbjudan av Doktor Singh i Benares, som avled innan konferensen avslutats. Då var ämnet Aids och dess härjningar och konsekvenser i Indien. Nu har jag förstått att det aktuella ämnet är jihadismen och dess härjningar i världen.

John. Vilket ställer hela sektproblemet på sin spets. Jihadismen är bara en sekt av många om dock den mest extrema hittills, och till skillnad från de närmast tidigare extremsekterna i världen är det ingen självmordssekt utan en mördarsekt närmast lik Thugsekten i Indien för snart 200 år sedan, som mördade godtyckligt för Kali. Jihadismen är dock mera extrem genom att den inte bara mördar kristna utan godtyckligt vem som helst och till och med egna muslimer främst genom självmordsbombare.

Marianne. Problemet förvärras genom den demokratiska världens oförmåga att hantera det, att låta våldtäktsmän gå fria om de är muslimer, att acceptera jihadister i sina egna länder till och med om de kommer tillbaka från Isis, och att vända ett blint öga (*turn a blind eye*) till det faktum att alla jihadister är muslimer, som om islam och jihadismen inte hade med varandra att göra. Detta är politikernas fel, som aldrig själva blir offer för jihadismen.

John. Dock är inte jihadismen den enda extrema sekten i världen. Frågan är om inte även alla politiska extremismerna kan betecknas som sekter. De två största är väl i så fall islam och kommunismen. Även kommunismen, framför allt i Kina idag, avkräver av sina medlemmar trohet intill döden och förbjuder någon partimedlem att lämna partiet, varför så många gör det. Den ryska kommunismen under Stalin var sin tids extremsekt som hade på sitt program att sprida revolutionen över hela världen och lägga alla länder under den kommunistiska ideologins diktatur.

Thakur. Då måste jag ställa frågan om inte också den politiska judendomen är att betecknas som en sekt, med sina med våld genomförda ockupationer av palestinska områden, med sin mur mot den östra omvärlden, med sitt främjande av våldet i sina skändliga övergrepp och ihjälskjutningar av palestinier och med sin aggressiva expansionsimperialism.

Marianne. Judendomen är väl den första riktiga sekten, som ledde till kristendomen som den största och islam som den extremaste. Om vi fördömer jihadismen, som är en grundmurad del av islam, borde vi inte då också fördöma hela islam, kristendomen och judendomen som lika från början sjukligt extrema sekter, som med sin våldsbegäret snarast är att betecknas som psykopatiska av naturen om inte som rena genom hjärntvätt, programmering och politisk manipulering framdrivna, beräknande och metodiskt odlade sinnessjukdomar?

John. Du menar alltså, Marianne, att judendomen, kristendomen och islam är att betraktas som manipulativa sekter som är psykopatiska av naturen?

Marianne. Ja, det menar jag.

(Manalidiskussionerna fortsätter i nästa nummer.)

(Som PS bör nämnas, att Laila Roth återfick sitt konto på Facebook mot slutet av september efter att ha varit avstängd i knappt ett år. Hon är nu tillbaka och aktiv på nätet men tar det lugnare och är mera försiktig än förut.)

Lugna resan, del 14: Världens sjukdomar.

Vi anlände till Manali från Keylong efter fem timmar, vilket är normalt. Tyvärr fick jag inte med mig några av mina nya vänner till Greenland. Danny ville sätta sig på en restaurang och per mobil kontakta sina egna vänner, och jag kunde i alla fall anvisa honom den bästa indiska restaurangen vid basaren. Det flamländska paret bara försvann, och israelerna ville antingen till Vashisht eller till Old Manali.

Men när jag gick upp mot Greenland mötte mig Tara utanför Green View. Han var nu hotellvärd där. Återseendet var lika hjärtligt som alltid, och han ville genast att jag skulle komma upp och bo hos honom eller ta in hos honom på Green View. Men jag ville förbli trogen mitt Greenland.

Raju var tyvärr bortrest till Keylong och Darcha, men förhoppningsvis skulle jag få se honom senare. Däremot hade nu Greenland en egen kock, så menyn fungerade igen. Jag fick ett lägre avsides rum mot gården medan alla de bästa rummen stod tomma, men man slapp i alla fall oväsendet och stöket från tältflyktingarna utanför ängen framför Greenland. Huvudanledningen till varför jag föredrog Greenland framför Green View var att jag tyckte om att sola mig i soluppgången på utsiktsterassen, även om utsikten numera tyvärr var förstörd av det nyuppförda trevåningshuset på andra sidan ängen och flyktingtälten. Därmed hade Greenland förlorat sitt största attraktionsvärde.

Internet fungerade äntligen tillfredsställande, så att jag rentav kunde se en film på kvällen, "The Upturned Glass" med James Mason, som var ännu bättre och intressantare nu andra gången jag såg den.

På morgonen gick jag upp till Vashisht för att äntligen få en ordentlig samvaro med Johannes. Hans hår hade blivit gråare, men han höll det fortfarande påfallande långt ner till bröstet, men han behövde inga glasögon och verkade i samma spänstiga och atletiska form som alltid i all sin magerhet, som dock inte var oroväckande.

"Senaste år, kommer du kanske ihåg, studerade jag världssjukdomarna, men situationen är den samma fortfarande. De bara breder ut sig. Det finns ännu ingen bot för Aids, lungtuberkulosen fortsätter att sprida sig, pest och kolera förekommer, och nu har även Gula Febern gripit tag om Kongo. Amerikanerna orkar inte bekämpa ebola i Afrika längre då de hotas av zikaviruset, för att inte tala om de ständigt allt svårare resistent virusen som tenderar att mutera. Men det finns värre världssjukdomar.

Diktaturerna är värst i synnerhet om de stödjer sig på religionen. Värst av alla världssjukdomar är islam, en mentalsjukdom som avsiktligt odlas genom hjärntvätt. Symptomen är alltför många och solklara. Kritik mot islam är förbjudet och straffas med döden. Att konvertera från islam är belagt med dödsstraff. Avrättningsmetoderna är så råa som möjligt och görs alltid offentliga. Du har väl sett videorna där dödsdömda, vanligen kristna, kokas i tjära, hängs upp fjättrade som svin med sammanbundna händer och fötter bakom ryggen och steks ihjäl med levande eld som förtär dem, får halsarna avskurna på torget, kastas ut från torn, dränks i burar, och så vidare. Islam förföljer sin mest toleranta

och universella inriktning Bahai och gör allt för att tvinga icke-muslimer, i synnerhet kristna och yezidier, under islam med våld. Islam rekommenderar att göra icke-muslimska kvinnor till sexslavar som behandlas hur brutalt och förnedrande som helst. Slutligen utbildar islam barn till bödlar. Inte ens nazismen gick så långt i utstuderad överlagd omänsklighet. Där har du islam i praktiken.

Ledande bland de islamska diktaturerna är förstas Saudi-Arabien och Iran, men allt som har med politisk islam att göra är ihjälänfrätt av korrupcion och praktiserat hat.

Så har vi de andra diktaturerna med kommunist-Kina i spetsen, som bara lever på sin etablerade brottslighet sopad under mattan av lögner. Från början till slut har Kinas kommunistparti svikit sitt egna kinesiska folk genom att systematiskt undertrycka det med våld. Jag behöver bara påminna om de konstgjorda svältkatastroferna och kulturrevolutionen, som besatte Kina under tio mardrömsår. Och det kommunistiska Kina har frambesvurit och understött andra liknande diktaturer som Pol Pot, Mugaberegimen, Nordkorea och gjort allt för att korrumpiera vilken regim som helst. Putin i Ryssland har börjat gå samma väg som Mao Zedong i återupprättandet av Stalin, politiska mord och de krampaktiga försöken att sopa den etablerade brottsligheten under mattor av lögner och historieförfalskning. Att Rysslands högsta domstol nu beslutat att Sovjetunionen aldrig invaderade Polen tillsammans med Nazi-Tyskland bevisar att det ryska rättssystemet är lika korrumpierat som det kinesiska.

Därmed har vi bara börjat dissekera de politiska världssjukdomarna. Erdogan är ett diskutabelt kapitel för sig, liksom Putin tog han sig dock fram på demokratisk väg för att dock låta sig ihjälkorrumpieras som alla andra diktatorer, och så har vi alla de europeiska högerrelserna som blir alltmer dominerande, men som bara frambesvors genom den okontrollerade migrationen från Mellanöstern och Afrika, där vem som helst släpptes in bara han angav sig som flykting. Det finns inget utrymme för det totalitära islam i upplysta demokratier, och det är direkt ohälsosamt för färgade afrikaner att migrera till norra Europa, där de mörka vintrarna måste leda till D-vitaminbristsjukdomar för färgade som inte danats av naturen för ett sådant klimat, lika litet som kineser har något i Tibet att göra, då naturen inte skapat dem för ett liv på det tibetanska höglandets extrema höjder.”

(Belysningen av världens sjukdomar fortsätter i nästa nummer.)

Prövningsresan, del 12: Tillbaka till Darjeeling.

John de Britto, min nya vän, 61 år och pensionerad officer från armén sedan 13 år, var en utomordentligt trevlig personlighet och dessutom en imponerande sportsman. Han brukade cykla omkring i Ladakh och hade med utomordentlig tillfredsställelse även passerat Tanglang La på 5300 meter och berömde storligen de ladakhiska vägarna. Det har jag aldrig hört någon annan göra och minst av allt en cyklist.

Hans fru hade plötsligt gått bort vid bara 57 år i en hjärnmalaria, som ingen haft en aning om och allra minst hon själv, förrän den plötsligt slog till. Han var hemma från Madras (Chennai) men levde i Bangalore.

Hans namn var också en historia för sig. Han var uppkallad efter helgonet St. John de Britto, en portugisisk jesuit som 1540 lidit martyrdöden och helgonförklarats. Det fanns många John de Britto i södra Indien och även en kyrka och särskilda katolska samfund i detta legendariska namn.

På tisdagen måste jag tyvärr lämna Pelling för att återvända till Darjeeling, vilket inte var någonting att se fram emot då man åter måste göra den omständliga omvägen via Melli. Dessutom hade jag trivts utomordentligt bra i Pelling denna gången, kanske bättre än någonsin, inte minst tack vare den goda maten på Garudas restaurang, medan naturligtvis det goda vädret hade gjort sitt allra bästa för att förgylla vistelsen.

Enda besvikelsen var att jag inte fått träffa Lama Yonda. Hade han varit anträffbar är det möjligt att jag stannat ännu en extra dag.

Min värd tog rörande väl hand om mig på avresedagen och bjöd mig på frukost, vilken jag måste lämna halvvägs då bussen plötsligt kom.

Stämningen ombord på bussen var utomordentligt god. Bakom mig satt det ett gäng lokala gynnare som oavbrutet skojade, skrattade och gjorde resan ner till en fest. Bussen fortsatte hela vägen till Melli, så det var först där bekymren mötte upp.

Då jag fick mitt inresetillstånd stämplat för avsked från Sikkim frågade jag var jag kunde fortsätta resan till Darjeeling. "På andra sidan bron," var svaret, men på bron stod min buss kvar och tog mig med ända till Teesta. Där råddes jag att gå till basaren och finna mig en station för jeepen till Darjeeling, men ingen sådan fanns.

En turistengagerad gynnare erbjöd mig att ta mig med upp för backen till ett ställe där det var lämpligt att invänta något fordon till Darjeeling. Naturligtvis tackade jag ja.

Detta ställe, en betydande panoramapunkt, hade jag redan fotograferat 1995 innan det exploaterades för turismen. Nu var det ett totalt turistjippoställe helt berövat all sin naturliga charm, medan endast utsikten återstod.

Där fick jag vänta länge. Det kom många bilar, men de flesta körde bara förbi och var dessutom fullsatta. Till slut hindrade jag en bil mitt på vägen, och folket i bilen gick med på att ta mig med till Ghoom. De skulle inte till Darjeeling.

Men mina medpassagerare där var från Pelling och talade en god engelska, så vi hade en givande konversation hela vägen. Mannen kunde inte förstå vad jag hade gjort mitt på vägen 5 kilometer ovanför Teesta. Jag fick förklara för honom, att genom att det inte längre fanns någon vaktpost i Naya Bazar efter Jorethang måste alla utlänningar färdandes mellan Darjeeling och Pelling ta den omfattande omvägen över Melli, där det inte fanns någon organiserad jeeptrafik till Darjeeling, vilket det inte heller fanns i Teesta, så jag hade varit beredd att gå från Teesta till Darjeeling (3 mil). "Det går inte," sade han, och när vi nu färdades upp för backarna längs en av de vackraste vägar som finns i Indien med Kanjenjunga hela tiden växande i nordväst insåg jag att det faktiskt inte hade gått.

Jag kom fram till Darjeeling klockan 4 efter bara 9 timmar och köpte mig genast en ny omgång whisky då den gamla tagit slut. Som reskamrat på mitt Tower Lodge fann jag en ung betagande kinesiska "Lulu", som tyvärr skulle resa vidare följande dag. Hon var mycket intresserad av min information och erfarenhet av de indiska systembolagen och deras sortiment. Hon köpte själv en egen flaska till kvällen och var mycket nöjd därmed.

Jag hade tänkt eventuellt göra en andra trek till Tiger Hill onsdag morgon men vaknade inte i tid, så det fick vara. Jag hade en chans kvar på torsdagen.

Dock besökte jag kaptan Karma på nytt. Vi var båda tämligen överens om att det värsta av den indiska demonetariseringen var över. Bankköerna var inte längre oändligt långa och orörliga. Han berättade, att de tre huvudanledningarna till varför den drastiska landsomfattande demonetariseringen var nödvändig var 1) de svarta pengarna, som fanns undanstoppade i hela landet och faktiskt regerade landets ekonomi genom korrupktion, syndikat, maffior och kriminalitet, 2) skatterna var inte höga i Indien, men ändå var skattesmitningen astronomisk. När nu gamla pengar måste växlas mot nya kunde de värsta penninglorderna beskattas; 3) falskmynteriet, den kanske viktigaste anledningen, och som var politisk. Falska sedlar fabricerades på löpande band med stor skicklighet i Kina och Pakistan, med vilka den indiska ekonomin underminerades. Samtidigt användes dessa enorma falska förmögenheter till att finansiera terrorism över hela världen, främst jihadism, främst genom Pakistan, men oöverskådliga kinesiska förmögenheter i falska sedlar kom till Indien genom Nepal.

Premiärminister Modi hade tagit ett djärvt men nödvändigt initiativ, han ville verkligen sitt land väl, och folket tycktes över lag vara med honom. Hans operation såg trots komplikationerna ut att lyckas.

(I nästa nummer: *Sista prövningen.*)

Göteborg den 12 oktober 2017.